PAPER - 6

MT

2017 1100

Seat No. | | | | | | | |

MT - SANSKRIT COMPOSITE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - SEMI PRELIM - I
PAPER - VI

Time : 2 Hours **Model Answer Paper** **Marks : 40**

प्रथमः विभागः - गद्यम् ।

उ.१ **अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**

(i) उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । १

काश्चन **गुप्तचरान्** तं प्रति एवागच्छतः स दृष्टवान् ।

(ii) कः कं वदति ? १

अर्जुनः स्वात्मानम् अवदत् ।

(iii) वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत । १

अर्जुनः प्राणिनः प्रति कृतघ्नतां प्रकटितवान् । - **असत्यम् ।**

उ.१ **ब) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**

(i) उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । १

सप्त अङ्कः भाग्यदर्शकः, यतः एषः **स्वामित्वं** दर्शयति ।

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

नूतनानि सप्ताश्चर्याणि विश्वतः **शताधिककोटिरसिकजनैः** निर्वाचितानि । १

(iii) वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत । १

गिझापिरॅमिडरचना सप्ताश्चर्येषु चतुर्थम् आश्चर्यम् । - **असत्यम् ।**

२. **पृथक्करणम् ।** २

नाम	क्रमाङ्कः	देशः	निर्माता	विशेषः
कोलोसिअम् -फेव्हिन -अम्फीथिएटरम्	प्रथमम् आश्चर्यम्	**रोमनगर**	सम्राट् व्हेस्पॅशियन-महोदयः	**अर्धवर्तुलाकारं प्रेक्षागृहम्**
विशाला भित्तिः	द्वितीयम् आश्चर्यम्	चीन	**शिंगहाउन-टी-नृपः**	**मृत्पाषाणेष्टिकामयी**

उ.१ **क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **शब्दज्ञानम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**

(i) समूहेतरपदं लिखत । ` १

१) सूर्यकिरणः, मयूखः, रश्मिः, मेघः - **मेघः** ।

२) अहर्निशम्, प्रभाते, दिवारात्रम्, अहोरात्रम् - **प्रभाते** ।

(ii) गद्यांशात् विशषणे चित्वा लिखत । १

साशङ्कमनाः, **उत्सुकः** यात्री ।

(iii) गत्वा, निशम्य । १

२. **पृथक्करणम् ।**

यथाक्रमं घटनाः लिखत । २

(i) मानवाः नद्यां पापं क्षालयन्ति ।

(ii) नदी सागरे पापजलम् उत्सृजति ।

(iii) सागरजलस्य बाष्पं भवति ।

(iv) बाष्पस्य मेघं भवति ।

द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।

उ.२ **अ) पद्यांशौ पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।**

१. **पृथक्करणम् ।** २

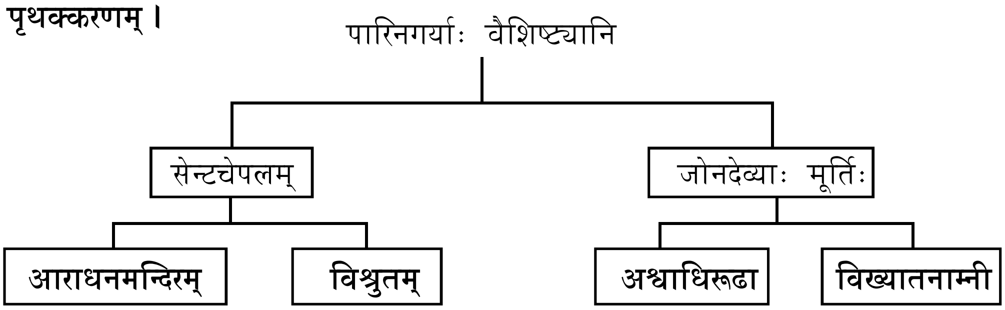

२. **शब्दज्ञानम् ।**

पर्यायपदानां मेलनं कुरुत । १

(१) तटम् - **कूलम्**

(२) सरित् - **तटिनी**

(३) ध्वजः - **केतनः**

(४) पुरी - **नगरी**

उ.२ **ब) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **अवबोधनम् ।**

पूर्णवाक्येन उत्तरत । १

यामयुग्मं न लङ्घयेत् ।

उ.२ क) स्मरणम् । (केवलं १ श्लोकः लेखनीयः ।) २

(i) धर्मार्थकाममोक्षाणामारोग्यं मूलमुत्तमम् ।
रोगास्तस्यापहर्तारः श्रेयसो जीवितस्य च ॥

(ii) अद्रोहः सर्वभूतेषु कर्मणा मनसा गिरा ।
अनुग्रहश्च दानं च शीलमेतत्प्रशस्यते ॥

उ.२ ड) श्लोकांशान् मेलयत । २

(i) तृणात्सञ्जायते क्षीरं - क्षीरात्सञ्जायते विषम् ।
(ii) दन्तशोधनचूर्णेन - दन्तमांसान्यबाधयन् ।
(iii) अनुग्रहश्च दानं च - शीलमेतत्प्रशस्यते ।
(iv) उपानहौ च वासश्च - धृतमन्यैर्न धारयेत् ।

तृतीयः विभागः - व्याकरणम् ।

उ.३ यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ५ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।) २

अ) नामसर्वनामपदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)

	प्रथमा एकवचन	द्वितीया बहुवचन	तृतीया एकवचन
नाम	यशः	द्रुमान्	गृहिणा
सर्वनाम	अयम्	वः	सर्वया

आ) क्रियापदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।) २

द्वितीयः भविष्यकालः	परोक्षः भूतकालः	प्रथमः भूतकालः	विध्यर्थः	वर्तमानकालः	आज्ञार्थः
पास्यति	प्रारेभे	प्रार्थयन्त	घर्षयेत्	दर्शयति	पश्य

इ) समासाः । कोष्ठकपूर्तिं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।) २

	विग्रहवाक्यानि	समासनामानि
(i)	अवैधः आचारः ।	कर्मधारयः ।
(ii)	सङ्घे सङ्घे ।	अव्ययीभावः ।
(iii)	मूलं च शाखाः च, तान् ।	इतरेतर - द्वन्द्वः ।
(iv)	न समर्थः ।	नञ् - तत्पुरुषः ।
(v)	गुप्तं चरन्ति इति ।	उपपद - तत्पुरुषः ।
(vi)	महान् अर्घः येषां ते ।	बहुव्रीहिः ।

ई) उपपदविभक्तिः । २
उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)

(i) **तं** प्रति महाराजः द्वौ युवानौ प्रेषितवान् ।
(ii) उचितं **प्रायश्चित्तं** विना पापान्मुक्तिरशक्या ।

(iii) **शालां** परितः क्रीडाङ्गणं वर्तते ।
(iv) **नगरात्** दूरं मातुलगृहम् अस्ति ।
(v) **पुत्रेण** साकं जनकः ग्रामः गच्छति ।
(vi) **रुग्णालयस्य** समीपे कोलाहलः न कर्तव्यः ।

उ) **सन्धिं / सन्धिविग्रहं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

(i) एतन्निशम्य = एतत् + **निशम्य** ।
(ii) **वागीशः** = वाक् + ईशः ।
(iii) चिन्तयच्च = **चिन्तयत्** + च ।
(iv) **द्योतकश्च** = द्योतकः + च ।
(v) सुमार्गमध्येऽस्ति = **सुमार्गमध्ये** + **अस्ति** ।
(vi) जानास्येव = जानासि + **एव** ।

ऊ) **सङ्ख्यावाचकविशेषणानि । रिक्तस्थानपूर्तिः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

(i) **द्वितीये** दिने एव प्रति महाराजः युवानौ प्रेषितवान् ।
(ii) अस्यां क्रीडायां प्रतिसङ्घं **द्वादश** क्रीडापटवः भवन्ति ।
(iii) भगवद्गीतायाः **अष्टादश** अध्यायाः सन्ति ।
(iv) देवक्याः **सप्त** अपत्यानि कंसेन हिंसितानि ।
(v) सप्ताहस्य **त्रिवारम्** अहं वाचनालयं गच्छामि ।
(vi) अहं **एकवारम्** अपि ग्रामं न गच्छामि ।

चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।

उ.४ **अधोनिर्दिष्टे कृती कुरुत ।**

अ) **वाक्यनिर्माणम् । कोष्ठकतः शब्दान् चित्वा अर्थसङ्गतानि ४ वाक्यानि लिखत ।** ४

ग्रन्थपालः पुस्तकवितरणे तत्परः ।
नर्तकः सांस्कृतिककार्यक्रमे रतः ।
अध्यापकः वृत्तपत्रवाचने मग्नः ।
कर्मचारी सहायकार्ये कुशलः ।

आ) **परिच्छेदपूर्तिः ।** ४

मञ्जूषातः उचितान् शब्दान् चित्वा ४ रिक्तस्थानानि पूरयित्वा परिच्छेदं पुनर्लिखत ।

सन्तशिरोमणिना रामदासस्वामिना एकं वैश्विकसत्यं कथितम्। अस्मिन् **जगति** न कोऽपि सर्वसुखी विद्यते। पूर्वसञ्चितानुसारम् अस्मिन् जन्मनि सुखदुःखानि भोक्तव्यानि। सर्वे जनाः सुखं कामयन्ते। किन्तु दुःखस्यानन्तरं सुखम् आगच्छति। तदा **दुःखेन** विषण्णीभूत्वा किमर्थं दुःखं द्विगुणीकर्तव्यम् ? वास्तवं जीवनं **त्यक्त्वा** कल्पनाविश्वे मनुजः रममाणः भवति। यदि तस्य मनः प्रशिक्षितं भवेत् तर्हि स जीवने **आनन्दं** निर्मातुं शक्नोति। 'मनाचे श्लोक' नाम स्वामिमहोदयस्य मराठीभाषायां लिखितः ग्रन्थः नाम मनसः प्रशिक्षणस्य शास्त्रशुद्धा प्रक्रिया।

** ** ** ** **